

Основи музике

1. час

Основни појмови

МУЗИКА

Музика је уметност која се служи тоновима као средством свог израза. Музику схватамо слушањем.

ЗВУК

Све оно што разабиремо слухом зовемо - **звук**. Звук настаје **треперењем** неке материје (жица, струна, дрво, ваздух у цеви...), која тежи ка стању мировања и изазива својим треперењем ширење звучних таласа.

Постоје:

Одређени (артикулисани) и

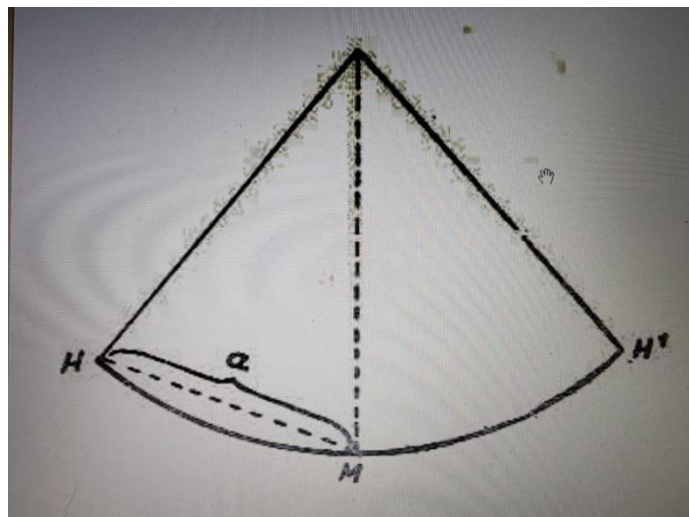
Неодређени (неартикулисани) звукови.

Неодређени су, на пример: шум, шкрипа, лупање...

Одређени су, на пример: звук звона, свирале, људског гласа (певање)...

ТОН

Тон је звук који има одређену *висину, јачину, трајање и боју*. Раније смо поменули како звук настаје - треперењем неке материје/тела. Еластично тело производи **трептаје**. Трептај је покрет - да из тачке крајње напетости (Н) превали пут до супротне тачке исте напетости (Н1) и да се врати првобитној тачки.

Висина тона

Број трептаја који се изврши у 1 секунди зове се **фреквенција**. Мера за фреквенцију је *hertz (Hz)*. Што је већи број трептаја = херца (тј. што је већа фреквенција), то је већа **висина** тона.

Јачина тона

Удаљеност од тачке крајње напетости (Н) до тачке мировања (М) зове се **даљина трептаја** или **амплитуда** (*a*). Величина амплитуде и запремина (и маса) тела које трепери одлучују о **јачини** тона.

Занимљивост: Слушна осетљивост је већа код високих тонова него код дубоких, тако да нам се високи тон чини **јачим** од дубоког тона исте акустичне јачине.

Боја тона

Сваки музички тон представља сложену звучну појаву, јер се састоји од: **главног тона** (тј. оног који стварно чујемо) и низа - у њему садржаних - *хармонских горњих тонова* или **аликвотних тонова**. Број и јачина тих "горњих тонова" утичу на облик трептаја, али њих (горње тонове) не чујемо као самосталне тонове, него као **боју**. Сваки инструмент има своју различиту тонску боју, као и свака врста певачких гласова.

Трајање тона

Трајање тона условљено је постојаношћу треперења звучног тела, а ова зависи од трајности спољног утицаја који изазива треперење (пример људског гласа - гласнице трепере, притисак ваздуха из плућа је спољни утицај који изазива њихово треперење)

Резонанца

Кад звучни талас наиђе на неко тело или ваздушни простор са истом или сличном фреквенцијом, изазове код њих заједничко треперење или **резонанцу** која појачава звучни талас. Високи тонови захтевају мања, а дубоки тонови већа тела за резонанцу.

Занимљивост: Због тога виолина има мање, а контрабас веће тело инструмента.

Основи музике

2. час

Имена тонова

Сваки тон има своје **име**. Тонове именујемо помоћу 7 основних имена, која у алфabetу (алфавиту) гласе: **c, d, e, f, g, a, h.** ; а у солмизацији¹: **do, re, mi, fa, sol, la, si.**

Тонски систем

Низ свих тонова редом, од најдубљег до највишег, зове се **тонски систем**. У њему се понављају имена седам основних тонова неколико пута, али сваки пут у другој висини. Тонски систем делимо на групе = **октаве**. Једна октава садржи свих 7 тонова редом од **C (це)** до **H (ха)**.

Ноте

Сваки тон може се забележити. Знакови којим се бележе тонови зову се **ноте**.

Нота је јаголиког или округлог облика (*нотна глава*),

коме се, по потреби, додаје усправна цртица (*нотни врат*)

и један или више “барјачића”

Занимљивост: Савремени облици нота развијали су се постепено, пре хиљаду и више година бележили су се тонови знаковима, неумама, а после квадратним нотама. И данас је у употреби реформисана грчка неумска нотација којом се бележи светогорско/византијско црквено појање.

¹ Solfeggio је вежба за певање у којој се служимо солмизацијом.

Линијски систем

Ноте се бележе у линијски систем који се састоји од **пет** једнако размакнутих водоравних **линија** и **четири празнине** између линија, које бројимо одоздо навише. Како се постепеним ређањем нота може забележити само 11 различитих нота, можемо проширити линијски систем додавањем **помоћних цртица** које треба да су размакнуте једна од друге као и црте у линијском систему, а бележе се испод и изнад линијског система.

